

semus; omnes enim proprietates, actiones et facultates animæ essentialiæ indicant distinctionem ab elementis simplicibus, quæ absque ulla intelligentia, activitate et spontaneitate videntur et sunt ex omnium confessio, imo et ex natura rei. Unde non tantum ut simplicem, sed et ut omnino immateriale, etiam in hypothesi monadum, mentem humanam, cum omnibus philosophis, exceptis materialistis modo confutatis, habemus.

CAPUT TERTIUM.

DE UNIONE MENTIS HUMANÆ CUM CORPORE.

Ex duabus substantiis, una corporea et altera incorporea, individuum humanum conflari nunc constat.

Ut integer homo perfecte nosceretur, nunc de utraque substantia separatim tractandum foret, postea de mirabili illius conjunctione.

Ex partibus mira ordinatione dispositis coalescit corpus; sagacissimi anatomiae excultores et physiologistæ quotidie nova supremæ sapientiæ arcana in eo reperiunt: at de illo sic disserere ad medicos pertinet. Utilissime tamen et jucunde philosophiæ alumni legent Nieuwentyt, (*Existence de Dieu*, etc., 1° part.), Bossuet (*Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même, du corps*, ch. 2, t. XXXIV), Fénelon, Pluche, etc., etc.

De anima jam disseruimus, et quædam adhuc postea dicemus. De sola igitur unione mentis cum corpore nunc tractandum est, et dicemus 4° de illius initio, 2° de natura ejus, et 3° de ejusdem consecrariis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE INITIO UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Initium existentiæ corporis ab omnibus noscitur; initium vero animæ non ita apud omnes semper constitit. Variæ enim hac de re, in diversis temporibus, prodierunt philosophorum opiniones.

1° Academici docebant Deum in prima origine tempo-

rum cunctas simul creasse animas, easque in sideribus collocasse, ut infinitas ipsius perfectiones inde facilius conspicerent. Illæ vero oculos in terram conjicientes, pulchritudines creatas dilexerunt; quod indigne ferens Creator, eas ad habitandum in corporibus humanis, sicut in carceribus, statim damnavit.

2° Censebant Pythagorici omnes animas ab initio rerum simul fuisse creatas et in totidem corpora sive hominum, sive brutorum, immissas, ex quibus deinceps egredientes, in alia corpora nobiliora aut viliora extemplo transeunt, sicque meliorem vel deteriorem obtinent conditionem, prout bene vel male in præcedenti corpore se gesserunt. Perpetuam hujusmodi animarum transmigrationem appellabant *metempshychosin* a verbis græcis μετὰ, particula quæ aliquam mutationem exprimit, ἐν, in et φύη, *anima*: hinc brutorum occisionem et carnium esum omnino prohibebant.

Absurdam hanc metempsychosis doctrinam semper tenuerunt et etiam nunc tenent *Brahmani* in tota India, alii proprio sensu, alii ad sensum pantheistarum. Item *Talapui*, in regno Siam, et *Bonzi* in imperio Sinensi.

3° Plures antiqui philosophi opinati sunt mentes humanas quasdam esse portiones e divina substantia excerptas, vel ipsam Divinitatem per orbem universum diffusam, et varia corpora organis instructa animantem. Idem ferme sub hoc respectu habet Spinoza, aliisque plures pantheistæ, quorum systemata superius explosa fuerunt.

4° Nonnulli arbitrii sunt philosophi animas ex animabus per quamdam emanationem, sicut corpora ex corporibus, propagari, et ita animas liberorum ex animabus parentum *per traducem*, ut aiebant, descendere. Huic opinioni aliqui doctores primitivæ Ecclesiæ suffragati sunt, ut peccati originalis transmissionem facilius explicarent. Inter eos numeratur S. Aug., qui in lib. 1 *de anima et ejus origine* (t. X, col. 345), hanc vetat damnari opinionem. Eam tamen postea omnino rejicit.

5° Leibnitz aliam excogitavit hypothesim, cui subscripsit Wolf. Altissimum enim reproductionis corporis

organici mysterium sic explicare conatur : omnium futurorum corporum Deus simul creavit germina infinite parva, sed cunctis partibus organicis unicuique propriis instructa, et ea in singulis speciebus collocavit : ubi autem unum ex his germinibus, juxta leges a Creatore statutas, emititur, tunc evolvitur, augescit et paulatim totum complementum acquirit ; hinc organica germina omnium corporum humanorum continebantur in Adamo. Quo posito, asserit Leibnitz Deum cunctas simul creasse animas, et eas germini corporis, cui postea praesesse debebant, statim conjunxisse. Sic a prima mundi creatione manent quasi sopitæ, donec, formato corpore per germinis explicationem, usum facultatum suarum acquirunt.

6º Omnes alii philosophi et theologi unanimi ore tenent mentem humanam immediate a Deo creari quando novum corpus humanum formatur, licet de instanti quo illa creatio locum habeat inter se non convenient.

Ultima haec sententia sola admittenda est.

Certum est enim 1º mentem humanam non esse substantiae divinae portionem, quia divina substantia, utpote simplex et perfectissima, discepi non potest.

Certum est 2º illam non esse modificationem animæ mundanæ ubique diffusæ, ut ex confutatione systematis Spinosæ et aliorum pantheistarum evidenter patet.

Certum est 3º illam ab animabus parentum per traducem non venire. Propagatio enim hujusmodi supponit multiplicitatem partium, quarum aliæ traducuntur, aliis remanentibus : at demonstravimus mentem humanam nullas habere partes. Ergo, etc.

Certum est 4º transmigrationem animarum ad sensum Pythagoricorum plurimumque inter Indas sectarum defendi non posse, 1º quia nulla ratione innititur; 2º quia natura hominis haec opinio indigna est; 3º quia nullus philosophus serio eam nunc propugnare audet; 4º quia communi fidelium sensui adversatur; 5º quia Ecclesia, Scriptura sacra et traditione innixa, docet animas, cum corpus formatur, creari, et, dissoluto corpore, redire ad

Deum, juxta verba Ecclesiastæ superius citata : *Et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum.*

5º Cunctæ similiter rejiciendæ sunt opiniones quæ animas corporibus antiquiores faciunt. Singulares enim opiniones nullo fundamento innixæ, juxta rectas ratiocinandi regulas, statim rejiciendæ sunt : quod gratis assentitur, gratis negatur : atqui tales esse prædictas opiniones nemo diffiteri potest. Ergo, etc.

6º Inferendum est ergo mentem humanam immediate a Deo creari eo instanti quo unitur corpori, sive id fiat quadraginta dies circiter post conceptionem, ut communiter docuerunt veteres, quia tunc corpusculum cœpit habere figuram humanam; sive ante hoc tempus, ut plurimis exemplis comprobatum videtur; sive in ipsomet conceptionis momento, ut pluribus affirmare nunc placet.

Objicitur quod in ea sententia Deus ad nutum hominis quotidie novas crearet animas. Verum hæc objectio nulla est; Deus enim cuncta opera sua volendo perficit : non difficultius est ipsi novas animas creare quam nova formare corpora, quam res creatas conservare : atqui Deus ad nutum hominis singulis diebus nova format corpora; non tamen ideo subjicitur homini, sed ordini a se libere constituto. Ergo, etc.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE NATURA UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Quantum evidens est corpus et animam secum uniri et unicum efficere individuum, tantum obscura et incomprehensibilis est natura hujus unionis. Certum est enim mentem sape pro nutu motus in corpore producere, et diversas sensationes, mediante corpore, experiri. Sed qua ratione anima, cum sit simplex agat in corpus, et corpus in animam, explanare arduum est. Id tamen plerique philosophi tentare voluerunt, et quatuor præsertim excogitaverunt systemata, quorum primum dicitur, *influxus physici*; secundum, *causarum occasionalium*; tertium, *harmoniæ præstitutæ*, et quartum, *mediatoris plastici*.

1º Systema *influxus physici* in eo consistit quod mens, licet simplicissima, in corpus physice agat, et vicissim corpus in animam. Ita Euler.

2º Systema *causarum occasionalium* a Descartes, juxta plures, aliis contradictibus, excogitatum, illustratum fuit præsertim a Malebranche, et a multis philosophis propugnatur. In eo situm est, quod nec corpus in animam, nec anima in corpus reipsa agat, sed solus Deus motus efficaciter producat in corpore occasione volitionum mentis, et sensationes in anima occasione motuum corporis; non quasi ex operatione imprævisa et ab homine dependente, sed ex legibus generalibus a se initio statutis.

3º Systema *harmoniae præstitutæ* excudit Leibnitz. Corpus et anima, juxta hunc auctorem, duo sunt automata, quorum unum est spirituale et alterum materiale. Motus corporis et sensations animæ per quasdam mechanicæ regulas unicuique proprias efficiuntur, et ita sapienter a Deo præordinatæ sunt ut sibi semper correspondeant: in hac utriusque substantiæ motuum et affectionum concordia tota earum sita est conjunctio.

4º Joannes Leclerc, origine Genevensis, præcipuo domicilio Batavus, in opere inscripto: *Bibliothèque choisie*, t. II, p. 414, supponit quoddam existere in nobis ens vivens, nec omnino spirituale, nec omnino materiale, sed medium inter utrumque tenens, cuius ministerio motus efficiuntur in corpore ad voluntatem mentis, et sensations in mente occasione motuum corporis. Sic perpetua actio Dei non necessaria est, ut in opinione Cartesiano-rum. Ens istud vocat *mediatorem plasticum*. Hoc systema antea fortiter propugnaverat Cudworth, philosophus in Anglia natus anno 1617, in opere dicto: *Le véritable Système intellectuel de l'univers*, ed. anno 1668.

At 4º nulla ratione percipitur quomodo substantia omnino simplex physice agere possit in substantiam extensam, et vice versa. Euler igitur unionem mentis cum corpore minime explicat.

2º In systemate Leibnitz vita nostra perpetua foret illusio, et aliunde libertas humana tolli videretur,

3º Figmentum mediatoris plastici est gratuitum et absurdum.

4º In systemate causarum occasionalium tollitur omnino realitas commercii inter corpus et animam. Rejiciendum ergo videtur hoc systema.

Itaque concludendum est corpus in animam et animam in corpus agere, sed modo nobis ignoto, ac verum esse illud S. Aug. judicium: « Modus quo corporibus adhærent spiritus et animalia fiunt, omnino mirus est, nec comprehendendi ab homine potest, et hoc ipse homo est. » *De Civ. Dei*, l. xxi, cap. 10, n. 1, t. VII, col. 631.

Quæsierunt insuper philosophi an mens humana in toto corpore, an in aliqua parte tantum, et in qua parte resideat. Variæ adhuc prodierunt opiniones secum pugnantes, quarum nulla velut probata haberi potest: id unum certum est, scilicet, animam toti regendo corpori præesse, et in cerebro velut in sensorio communi residere; sed in qua cerebri parte resideat, ignotum esse, nec etiam recte dici posse eam *residere*, quia talis locutio substantiæ omnino simplici proprie convenientire non potest.

ARTICULUS TERTIUS.

DE CONSECTARIIS UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Sufficienter jam diximus mentem in exercitio facultatum suarum a dispositionibus corporis multum pendere: hoc est generale consectarium ipsius unionis cum corpore. Sed multo magis pendet a corpore in iis quæ ad sensibilitatem spectant. Hic est locus dicendi de sensations, passionibus, habitibus, imaginatione, memoria, somno, somniis ac deliriis circa quæ plures agitari solent curiosæ quæstiones. Nonnulla tantum paucis verbis delibaturi sumus, præcipuas difficultates indicantes, ut qui eas perscrutari voluerit, adire possit auctores, fusius de illis disserentes, inter quos eminentem tenent locum, Malebranche, *de la Recherche de la Vérité*; Bos-suet, *Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même*;

Para-du-Phanjas, *Théorie des êtres insensibles*; Bérard, *Doctrine des rapports du physique et du moral*, etc.

De sentiationibus.

Sensationes considerari possunt vel in mente vel in corpore.

Prout in mente spectantur, nihil aliud sunt quam variæ in anima modificationes. Sunt omnino simplices et prorsus indivisibles : unde conclusimus mentem esse substantiam ab omni materiæ mole segregatam. Nihil ergo cum sensibilibus corporum qualitatibus commune habent, licet in præsenti rerum ordine cum illis sint conjunctæ. Hinc quos video colores non sunt in objectis, calor quem exerior non est in igne, dolor quem sentio non est in manu nec in pede ubi est vulnus. Has tamen affectiones mentis ad externa referimus objecta, non quod arbitremur eas aut aliquid eis simile in talibus substantiis residere, sed quoniam aliqua existit corporearum partium dispositio, cuius præsentia sic afficitur. Ideo dicimus ignem calidum, glaciem frigidam, nivem albam, solem lucere, etc.

Sensationes autem, quoad corpus spectatae, sunt quædam fibrarum et nervorum commotiones. Quinque sensibus a Creatore donati sumus, visu, auditu, olfactu, gustu et tactu; duos habemus oculos ad videndum, duas aures ad audiendum, duas nares ad olfaciendum, palatum ad gustandum, et tactus per to'um corpus exterius et interius diffunditur. Duplices itaque sunt visus, auditus et olfactus, et unicam sensationem tamen idem objectum excitat.

Ut unaquæque specialis sensatio in mente excitetur, sic commoveri debent partes organicæ corporis.

1º *Ad videndum* necesse est ut radii luminis ab omnibus objecti partibus reflectantur, ad pupillam oculi convergentes perveniant, triplices membranas et liquores inter eas contentos penetrent, pluries se invicem secantes, perfectam in retina exhibeant imaginem, nervum opticum tangant, et in cerebro commotionem excitent.

2º *Ad audiendum*, requiritur ut trepidatio aeris externam cartilaginosam auris partem percutiat, canalem introeat, tympanum concutiat, et nervum auditus commoveat.

3º Ut *olfactus* locum habeat, particulæ e corporibus distractæ fibras narium tangere et ope illarum nervos agitare debent.

4º Idem dicendum est de *gusto* : partes de cibis et potibus exemtes fibras palati et nervos eis connexos agitant : unde si quis humor flexibilitatem naturalen fibrarum disturbet, gustus et olfactus statim pervertuntur.

5º Quoniam innumeræ ac tenuissimæ fibræ cum nervis conjunctæ per totum corpus expanduntur, et omnes nervi, velut funiculi, in eamdem cerebri partem, quæ dicitur *sensorium*, coeunt, quoties aliquid objectum corpus nostrum sufficienter tangit ut fibrarum nervorumque commotio ad sensorium perveniat, tunc sensationem *tactus* experimur. Ita dignoscimus utrum corpora nos circumstantia sint calida vel fridiga, dura vel mollia, gravia vel levia, plana vel aspera, longa vel brevia, etc. Ad hunc sensum, nonnullæ reducuntur sensations quæ externum non habent objectum, quales sunt famæ et sitis, dolores stomachi et ventris, febris et podagra, etc.; in his enim casibus humores, alimenta, etc., quasdam partes corporis internas nimis dilatant, vel comprimunt, vel distorquent, et ideo mens afficitur.

Hinc tactus multo latius extenditur quam singuli alii sensus. Imo alii sensus ad tactum quodam modo reducuntur, siquidem nulla sensatio nascitur in mente, nisi organa corporis lumine, aere, corpusculis materiæ, etc., tangentur. Ita nihilominus a se invicem distincti sunt, ut unusquisque proprios effectus suos habeat. Unde qui a nativitate cæci sunt et muti, colores et sonos nullo modo sibi representare possunt; olfactus, gustus aut tactus visum vel auditum supplere nequeunt.

Optima perfectaque harmonia dispositi sunt sensus ad fines propter quos nobis concessi fuerunt: si enim longe acutiores essent, externis objectis in eodem statu rema-

nentibus, intolerabilia inde nascerentur mala : guttula aquæ, v.g., nobis appareret velut stagnum in quo magna multitudo piscium nataret, et cuncta alimenta horrorem in nobis excitarent ; dulcis zephyri flatus aures nostras concuteret, et verba hominum ferre non possemus ; suavissimi odores tanquam fumus nos suffocarent ; dulciores cibi palatum dilacerarent ; molliores plumæ sicut hirsuta ligna carnem nostram excruciant, etc. Infinitam ergo et sapientissimam divini Auctoris nostri industriam nunquam satis demirari possumus.

At, si modum quo hæc omnia fiant curiosius perscurtari voluerimus, impenetrabilis obscuritas statim nos irretiet. Supremæ igitur majestatis omnipotentiam sapientiamque jugiter veneremur ac perpetua jubilatione celebremus.

De passionibus.

Passiones quædam sunt commotiones ad bonum reale aut apprens nos excitantes, et ab eo quod repræsentatur ut malum retrahentes. Aliæ dicuntur spirituales, et aliæ corporales. *Spirituales* illæ sunt quæ immediatam non habent connexionem cum dispositionibus corporis ; tales sunt invidia, superbia, amor vel odium Dei, etc. Passiones corporales eæ dicuntur quæ immediatam connexionem habent cum dispositionibus corporis, ut sunt gula, ebriositas, impudicitia, pigritia, iracundia, etc. Varias utriusque generis passiones varie apud diversos homines existere constat : earum autem generationem assignare, naturam explicare, effectus prædicere, remedia indicare hic non aggrediemur, multo quippe longius protrahemur. Hac de re legi possunt Malebranche, l. v; Para-du Phanjas, n° 1259 ; Berard, p. 543 ; Descuret, *Médecine des passions*, etc.

De habitibus.

Nomine *habitus* intelligitur facilitas aliquid operandi actibus frequenter repetitis comparata. *Habitus*, sicut passiones, duplices sunt generis, scilicet spirituales et corporei. *Spirituales* ii sunt qui facultatum animi exer-

citium spectant ; et iterum sunt vel tantum intellectuales, ut facilitas percipiendi, recte judicandi, ratiocinandi, etc. ; vel morales, ut habitus quosdam eliciendi actus internos mores spectantes, quales sunt actus amoris vel timoris Dei : hi pertinet ad voluntatem. *Habitus corporei* per exercitium potentiarum corporis acquiruntur ; tales sunt habitus cantandi, instrumenta musicæ pulsandi, saltandi, manducandi, bibendi, etc.

Facilius vel difficilius acquiruntur habitus, juxta animi, vel corporis, vel utriusque dispositiones, actuum repetitionem, exercitii ardorem, etc. Hi habitus, sive boni, sive mali, multo facilius contrahuntur in juvenili quam in senili aetate.

In quo præcise sita sit natura habituum, præsertim spiritualium, definire et explicare opus est arduum, quod tentare nolumus.

De imaginatione.

Imaginatio est illa mentis facultas qua objecta sensibilia sub imagine corporea nobis sine sensuum operatione repræsentamus ; v.g., rotunditatem terræ, multiplicatatem siderum, immensitatem cœli. Qualitates igitur sensibiles corporum eodem modo per imaginationem ac per sensationem nobis exhibentur, cum ea tamen differentia, quod mentem communiter non tam vivide afficiant.

Perutilem, imo necessariam esse facultatem imaginandi certe negari non potest ; hinc enim nascuntur gratiosæ sermonis figuræ, ac jucunda artis dicendi ornamenta, quibus veritas illustrata, unicuique amabilior redditur. Absentia possibilia objecta exhibit imaginatio, ea contra se sistit, convertit, retrahit, iterum admovet, et sic uberem materiam intellectui subministrat. Qui vero lentam frigidamque imaginationem habent, nihil excogitant, nihil adinveniunt, et fere nihil confidere possunt.

Plurima sunt tamen imaginationis pericula quæ sedulo præcaveri debent. In turpes errores saepe nos conjicit, ut

diximus in logica, libidines inflammat, sensus commovet, ad infamias excitat, atris imaginibus frequenter nos insequitur, mala augescit, ficta representat ut vera, graves inducit morbos, etc. Hinc tristitia, mœror, tedium, animi dejectio, quædam deliria, furor, vindictæ, despectatio, suicidia, etc. Sedulo igitur cohibenda est imaginatio, præsertim in juventute, attentionem ad alia objecta licita convertendo.

Quædam vere mira de imaginatione referuntur. Sic mulier prægnans quæ attentius deformè conspicit objecum, aut vehementiori modo illud videre vel possidere cupit, aliquem cibum manducare desiderat, etc., comaculatum, deformem vel aliter vitiosum aliquando pariet fœtum. Innumera facta tales imaginationis effectus attestari videntur, quamvis solidis rationibus demonstrari non possit quomodo hæc contingant.

Malebranche pluresque alii auctores frustra conati sunt explicare vim imaginandi, tum ex parte mentis, tum ex parte corporis; nos vero ne id quidem tentabimus.

De memoria.

Memoria illa est facultas qua præteritas imagines et perceptiones in mentem revocamus. Nisi mirabiliter hac prædicti essemus facultate, nullam experientiam acquirere nullaque præterita scire possemus.

Nonnulla memoriæ phænomena ab omnibus observantur: 1º facilius discunt, et quæ didicerunt tenacius retinent juvenes quam ætate proiectiores; 2º quæ in perfectiori ordine disponuntur, multo expeditius in memoria velut collocantur et promptius revocantur; 3º apud quosdam homines memoria est tanquam liber in quo quidquid inscribitur, integre enstoditur et ad nutum voluntatis ibi reperitur; apud alios vero, multa brevi delentur et mox frustra quærerentur; 4º nonnunquam imperfecte et quasi in confuso cognitiones olim acquisitas recordamur. Clare videmus aliud nobis deesse; nomina, circumstantias quærimus: sinus memoriæ, velut angulos obscuri cubiculi, perlustramus: aliquando res

quæsita cunctis conatibus nostris se subtrahere videtur; et aliquando non postulata ante oculos mentis nostræ ultro se sistit; 5º si colatur et opere exerceatur memoria, præsertim in juvenili ætate, augetur ac perficitur, dum incuria et negligentia pigrescit, obduratur, et non raro fere penitus amittitur, etc.

Quæ autem sit causa efficiens horum aliorumque memoriae phænomenum, quæ sit ipsius ratio constitutiva, quomodo tot cognitiones diversæ in eodem capite per ordinem contineri et ad voluntatis imperium revocari queant, incessum hoc usque determinare ac explanare conati sunt philosophi.

Plerique supponunt imperceptibiles fibras cunctosque nervos tot perfectos esse tubos in quibus subtilissima ac velocissima existit materia quam vocant *fluidum animale* aut *spiritus animales*. Hæc materia per fibrarum nervorumque canales incredibili motu ab organis ad cerebrum currit, et mentem, quam ibi quasi collocatam esse arbitrantur, admonet; a cerebro ad organa, jubente voluntate, maxima celeritate descendit, musculos inflat, trahit, inflectit, et artuum motus determinat, easdem vias crebrius frequentans, quædam in medulla cerebri exarat vestigia, per quæ facilis deinde transiens, easdem ideas semper excitat. Sic passiones, habitus, memoriam ejusque phænomena prædicti philosophi explicant. Verum quid sit fluidum illud animale, quo fundamento illius existentia affirmetur, quæ proportio detur ipsum inter et voluntates nostras, non dicitur, non ostenditur. Nonne adhuc sapientius est ignorantiam nostram confiteri quam ad hypotheses tam obscuras tamque caducas confugere?

Certum est memoriam, imaginationem, ipsasque passiones non semper esse mere passivas: in eis namque sæpe mens agit: unde merito concludi potest illas ex corporibus sensus commoventibus non oriri, ac consequenter mentem non esse corpoream.

De somno, somniis, deliriis, etc.

Evidens datur discriminem inter somni et vigiliæ statum; unum ab altero tuto secernimus: hoc autem pro conserua agendi ratione nostra certe sufficit. Mens perspicax et activa in vigilia, in somno quasi sopita esse videatur. Interdum variis afficitur imaginibus atque ideis plus minusve inordinatis, quæ, redeunte vigilia, statim evanescunt: hæc vocantur somnia (*rêves*).

Delirium, stupiditæ, insanæ, furor, etc., ejusdem ferme sunt naturæ ac somnia; aliquam enim inordinationem graviorem vel leviorem inter mentis affectiones semper supponunt.

Hæc omnia per varios spirituum animalium concursus explicare volunt supra memorati philosophi, inter quos Para-du-Phanjas; nos vero, impotentiam nostram libenter agnoscentes, omnino tacere satius judicamus.

SCHOLIUM.

Ex his quæ usque nunc de mente humana diximus, inferendum est hominem recte definiri *Animal rationale*: per vocem *animal* convenit omnibus animantibus, et per verbum *rationale* a cunctis aliis animalibus distinguitur.

D. de Bonald (*Recherches philosophiques*, ch. 5) definit hominem uti jam diximus: *Une intelligence servie par des organes*. Hæc definitio falsa est: non exprimit enim hypostaticam mentis et corporis unionem, quæ sola hominem constituit. Est insuper contraria Concilio generali Viennensi reprobanti, velut erroneam ac veritati catholicae inimicam, doctrinam temere asserentem aut in dubium vertentem, *quod substantia animæ rationalis vere ac perfecte humani corporis non sit forma*.

De systemate doctoris Galli.

Abs re forte non erit hic quædam dicere de famoso doctoris Gall systemate, quod nunc etiam plures admittunt.

Doctor Gall, e Germania oriundus, anno 1758 natus, varias regiones peragratus, Parisios venit, ibique diu permanxit, et obiit anno 1828.

Advertens homines nasci cum propensionibus unicuique plus minusve specialibus, rationes earum in conformatione cerebri quæsiit et invenisse autu mavit.

Tot in cerebro distinguebat organa quot sunt in mente facultates ac propensiones: interiora cerebri organa, quibus singulæ facultates ac propensiones correspondent, exterius innotescunt per cranii protuberationes, quarum evolutiones sensibiles gradum sive facultatum, sive inclinationum ipsis correspondentium manifestant. Hinc nata est scientia cui nomen *cranioscopie* impositum fuit.

Triginta tria distinxerat cerebri organa, quibus Spurzheim, ejus addictus discipulus, duo addidit.

Merito notatum fuit hunc doctorem, 1º organorum ordinem ac distinctionem gratuito sèpius statuisse; 2º aptitudines physicas et morales ac intellectuales non raro confudisse; 3º animam nimis materialem fecisse, illam fatalitati *organismi* subjiciendo, siquidem omnis actio voluntaria non est nisi quædam cerebralis excitatio.

Quanta ex hinc mala defluant consecatoria nemo non videt.

Plures medici celebriores ac physiologistæ sistema Gall ex ipsa scientia confutarunt. Walter, Sæmmering, Gordon, Barclay, Magendie, Foville, etc., propugnaverunt conformatiōnēm cranii formam cerebri non repræsentare; diversorum organorum functiones negaverunt, et innumera facta sistema istud impugnantia congeserunt.

Doctor Gall accusationem *materialismi* repellere tentavit, et re ipsa fatendum est doctrinam ejus non necessario *materialismū* importare, quamvis ea, prout ab ipso exhibita fuit, sèpius illum sapiat. Dici enim potest mentem spiritualem esse, et excitationibus organicis præsertim circa operationes intellectuales non infallibiliter moveri.

Inter eos qui sistema doctoris Gall amplexi sunt, plures sic illud intelligunt, et scientiam *craniologiae* habent tantum ut conjecturalem. Sed alii nihil in eo vident præter merum *materialismum* aut saltem *fatalismum*, libertatis eversorem, quem profiteri non dubitant.

Quidam *cranioscopiam* abnegantes, admiserunt *cerebroscopiam*, id est, aperto capite post mortem, cerebrum insipientes, de inclinationibus quibus obnoxius fuit defunctus judicant. Nec istud sistema, ex supra dictis, probari potest.

CAPUT QUARTUM.

DE MENTIS HUMANÆ DESTINATIONE.

Ex demonstratis constat mentem a corpore prorsus esse distinctam, nulla partium aggregatione compositam, sed omnino simplicem, et ideo dissolutione partium perire non posse, sicut corpus. Vel igitur destructioni corporis superest, vel in nihilum a Deo statim reducitur.

Tria inquirenda naturaliter nobis hic occurunt, vide-
licet, 1º an mens humana, destructo corpore, necessario pereat, vel pro altera reservetur vita; 2º an altera futura sit vita beata vel misera, secundum uniuscujusque opera; 3º an futura sit æterna, adeo ut mens re ipsa immortalis esse debeat. Duo posteria in tertia parte hujus operis convenientius examinabuntur, postquam boni et mali moralis existentiam astruxerimus. Primum itaque solum disquisitioni statim subjecturi sumus.

ARTICULUS UNICUS.

UTRUM MENS, DESTRUCTO CORPORE, NECESSARIO PEREAT, AN VERO PRO ALTERA RESERVETUR VITA.

Notandum 1º omnes homines morituros esse: *Statutum est hominibus semel mori* (Hebr. ix, 27), et experientia omnium temporum hanc sententiam confirmat.

Notandum est 2º hominem ut tales revera destruendum esse per mortem. Homo enim est totum ex corpore et anima mirabili unione junctis compositum: soluta hac utriusque substantiae unione, jam non existit homo, sicut non existit domus quando sejunctæ et dispersæ sunt partes quibus constabat.

Notandum est 3º corpus dissolvi quidem per mortem, et in varias abire partes, igneas, aereas, aquosas et terrenas; sed nullam partem *annihilari*. Ita saltem generanter philosophi, qui contendunt nullam materiæ atomum in nihilum reverti.

Notandum est 4º sufficere ut solidis rationibus demonstremus dissolutionem corporis *annihilationem* animæ non importare; tunc enim corruet præcipuum fundamentum argumentorum incredulitatis contra alterius vitæ existentiam quam revelatio et ratio aperte manifestant, ut infra ostendemus.

PROPOSITIO.

Dissolutio corporis annihilationem animæ non importat.

Prob. 1º Omnibus argumentis quibus demonstratur mentem esse substantiam a corpore distinctam. Si enim a corpore sit distincta, nulla est ratio cur cum illo necessario pereat, ut evidens est. Ideo qui voluit animam esse peritram, contendunt eam esse materialem, vel materiæ modificationem. Ergo, etc.

Prob. 2º. Mens deterioris esse non debet conditionis quam corpus: attamen si penitus destrueretur per mortem, deterioris esset conditionis quam corpus, siquidem corpus non annihilatur, sed tantum dividitur. Ergo, etc.

Prob. 3º. Mens non perit necessario cum corpore, si absque corpore percipi possit existens: atqui mens percipi potest existens absque corpore. Plurimæ enim sunt ejus facultates quæ nullam habent connexionem necessariam cum corpore; v. g., activitas, libertas, voluntas, facultates percipiendi, comparandi, judicandi, reflectandi, ratiocinandi, etc. Certum est enim corpus magis obesse quam prodesse exercitio hujusmodi facultatum: ergo mens concepi potest has exercens facultates, proindeque existens absque corpore. Ergo, etc.

Prob. 4º. Corpus per seipsum est iners et cujuslibet motus ac operationis incapax; animæ igitur datum non fuit ut illam regeret, sed anima regendo corpori præfixa fuit, et de facto illi imperat, illud dicit et reducit, ad hoc